

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PAOLA MENGOZZIEGO
przedstawiona w dniu 28 stycznia 2010 r.¹

I — Wprowadzenie

1. W niniejszym wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, który został złożony postanowieniem z dnia 1 października 2008 r., Bundesgerichtshof (sąd najwyższy) (Niemcy) zwraca się o wykładnię art. 6 ust. 1 zdanie drugie i art. 6 ust. 2 dyrektywy 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość².

2. Źródłem tego wniosku jest spór między Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV (zwaną dalej „stroną skarżącą w postępowaniu przed sądem krajowym”) a Handelsgesellschaft Heinrich Heine GmbH (zwaną dalej „stroną pozwaną w postępowaniu przed sądem krajowym”), w ramach którego strona skarżąca wnosi o zobowiązanie strony pozwanej do zaniechania obciążania konsumentów kosztami dostawy towaru w przypadku odstąpienia od umowy.

II — Ramy prawne

A — Prawo wspólnotowe

3. Motyw 14 dyrektywy 97/7 stanowi:

„Konsument nie ma możliwości zobaczenia produktu w rzeczywistości ani upewnienia się co do charakteru usług przed zawarciem umowy; należy wprowadzić przepis nadający konsumentowi prawo odstąpienia od umowy, chyba że w niniejszej dyrektywie ustalono inaczej; aby prawo to nie miało jedynie formalnego charakteru, ewentualne koszty ponoszone przez konsumenta w przypadku wykonywania przez niego prawa odstąpienia od umowy muszą ograniczać się do bezpośrednich kosztów zwrotu towarów; prawo odstąpienia od umowy pozostaje bez uszczerbku dla praw konsumenta wynikających z przepisów krajowych, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów dotyczących uszkodzonych produktów, niepełnowartościowych usług czy też produktów lub usług nieodpowiadających opisowi określonemu w ofercie; do państw

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dz.U. L 144, s. 19.

członkowskich należy ustalenie pozostałych warunków lub ustaleń wynikających z wykonywania prawa odstąpienia od umowy”.

bezpośrednimi kosztami zwrotu towarów. Zwrot ten musi nastąpić niezwłocznie, jednakże najpóźniej w terminie 30 dni”.

4. Artykuł 6 ust. 1 i 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo odstąpienia od umowy, stanowi:”

5. Artykuł 14 dyrektywy 97/7, zatytułowany „Klauzula minimum”, stanowi:

„1. W przypadku każdej umowy na odległość konsument może w terminie ustalonym na co najmniej siedem dni roboczych odstąpić od niej bez żadnych sankcji i bez konieczności podawania powodu. Konsument z tytułu wykonywania swego prawa odstąpienia od umowy nie może ponosić żadnych kosztów poza bezpośrednimi kosztami zwrotu towarów.

„Aby zapewnić wyższy poziom ochrony konsumentów, państwa członkowskie mogą wprowadzić lub utrzymać w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą bardziej surowe przepisy zgodne z traktatem. W interesie ogólnym w poszanowaniu postanowień traktatu wspomniane przepisy mogą zawierać w miarę potrzeb zakaz obrotu na terytorium państw niektórymi towarami lub usługami, w szczególności produktami leczniczymi, przy wykorzystaniu umów zawieranych na odległość”.

[...]

B — *Prawo krajowe*

2. W przypadku gdy konsument wykonuje swoje prawo odstąpienia od umowy na mocy niniejszego artykułu, dostawca jest zobowiązany do zwrotu wpłaconych kwot bez dodatkowych kosztów. Konsument nie może ponosić z tytułu wykonywania swojego prawa odstąpienia od umowy żadnych opłat poza

6. Paragraf 312d Bürgerliches Gesetzbuch (niemieckiego kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BGB”), zatytułowany „Prawo

odstąpienia i zwrotu w umowach zawieranych na odległość”, stanowi:

w razie wykonania tego prawa otrzymane świadczenia winny zostać zwrócone, a rzeczywiście pobrane pożytki wydane.

„1. Konsumentowi, który zawarł umowę na odległość, przysługuje prawo odstąpienia zgodnie z § 355. W przypadku umów dotyczących dostawy towarów w miejsce prawa odstąpienia konsumentowi może zostać przyznane prawo do zwrotu zgodnie z § 356.

2. Dłużnik zobowiązany jest do zapłaty wynagrodzenia w miejsce dokonania zwrotu, jeżeli:

2. Bieg terminu nie może rozpocząć się, inaczej niż na mocy § 355 ust. 2 zdanie pierwsze, przed wypełnieniem obowiązku poinformowania zgodnie z § 312c ust. 2, w przypadku dostawy towarów przed ich otrzymaniem przez odbiorcę, w przypadku wielokrotnej dostawy towarów tego samego rodzaju przed dniem otrzymania pierwszej dostawy częściowej, a w przypadku usług przed dniem zawarcia umowy”.

1) zwrot lub wydanie są wykluczone ze względu na charakter przedmiotu świadczenia;

2) zużył, zbył, obciążył, przetworzył lub przekształcił przedmiot świadczenia,

7. Paragraf 346 ust. 1–3 BGB, zatytułowany „Skutki rozwiązania umowy”, ma następujące brzmienie:

3) przedmiot świadczenia uległ pogorszeniu lub utracie; zużycie odpowiadające normalnemu korzystaniu nie jest jednak brane pod uwagę.

„1. Jeżeli stronie umowy przysługuje umowne lub ustawowe prawo rozwiązania umowy,

Jeśli umowa przewiduje świadczenie wzajemne, świadczenie to należy uwzględnić przy obliczaniu wynagrodzenia; jeżeli należy się wynagrodzenie z tytułu korzyści uzyskanych

z pożyczki, można przedstawić dowód, że wartość tych korzyści jest niższa.

8. Paragraf 347 ust. 2 BGB, zatytułowany „Nakłady i wydatki po odstąpieniu od umowy”, stanowi:

3. Obowiązek zapłaty wynagrodzenia jest wyłączony:

- 1) jeśli wada uzasadniająca rozwiązanie wystąpiła dopiero w trakcie przetwarzania lub przekształcania rzeczy,

„2. Jeżeli dłużnik zwraca przedmiot, płaci wynagrodzenie lub jeżeli obowiązek zapłaty takiego wynagrodzenia jest wyłączony na mocy § 346 ust. 3 pkt 1 lub 2, poniesione przez niego nakłady konieczne podlegają zwrotowi. Wszelkie inne wydatki podlegają zwrotowi, o ile powodują wzbogacenie wierzyciela.”

- 2) w zakresie, w jakim wierzyciel jest odpowiedzialny za pogorszenie lub utratę, lub jeśli szkoda wystąpiłaby również u niego,

9. Paragraf 355 BGB, zatytułowany „Prawo odstąpienia w przypadku umów konsumentskich”, stanowi:

- 3) jeśli w przypadku wykonania ustawowego prawa rozwiązania umowy pogorszenie lub utrata wystąpiły u osoby uprawnionej, mimo dołożenia przez nią staranności, jaką zwykle zachowuje w swych własnych sprawach.

„1. Jeśli ustawa przyznaje konsumentowi prawo odstąpienia zgodnie z tym przepisem, nie jest on już związany swoim oświadczeniem woli dotyczącym zawarcia tej umowy, jeśli odwołał je we właściwym terminie. Odwołanie nie musi podawać przyczyn. Należy go dokonać w formie pisemnej lub poprzez zwrot towaru sprzedawcy w terminie dwóch tygodni. Termin ten uważa się za zachowany, jeśli oświadczenie o rozwiązaniu umowy lub odesłanie towaru nastąpi we właściwym czasie.”

Wszelkie dodatkowe wzbogacenie powinno zostać zwrócone”.

2. Termin biegnie od momentu, w którym konsumentowi zostaje przedstawiona w formie pisemnej wyraźna informacja o jego prawie odstąpienia, która odpowiednio do wymogów zastosowanego środka komunikacji wyraźnie wskazuje na przysługujące mu prawa oraz zawiera także nazwisko i adres osoby, wobec której należy dokonać oświadczenia o odstąpieniu, a także informacje o rozpoczęciu biegu terminu oraz uregulowaniu zawartym w ust. 1 zdanie drugie. Jeśli informacja dotarła do konsumenta po zawarciu umowy, termin wynosi miesiąc, tytułem odstępowania od ust. 1 zdanie drugie. Jeśli umowa ma być zawarta na piśmie, termin biegnie dopiero od momentu, w którym konsumentowi zostaje dostarczony egzemplarz umowy, pisemne zamówienie konsumenta albo odpis umowy albo zamówienia. Jeśli moment rozpoczęcia biegu terminu jest sporny, ciężar dowodu spoczywa na sprzedawcy.

10. Paragraf 356 BGB, zatytułowany „Prawo do zwrotu w przypadku umów konsumenci-
kich”, ma następujące brzmienie:

„1. Jeżeli przepisy na to wyraźnie zezwalają, prawo do odstąpienia przewidziane w § 355 można w umowie zastąpić prawem do nieograniczonego zwrotu, jeżeli umowa zostaje zawarta na podstawie prospektu sprzedaży. W tym celu konieczne jest, aby:

3. Prawo odstąpienia wygasa najpóźniej sześć miesięcy po zawarciu umowy. W przypadku dostawy towarów termin biegnie od dnia ich dostarczenia odbiorcy. Inaczej niż w zdaniu pierwszym prawo odstąpienia nie wygasa, jeśli konsument nie został prawidłowo poinformowany o swoim prawie odstąpienia, zaś w przypadku umów zawieranych na odległość dotyczących usług finansowych nie wygasa także w sytuacji, gdy przedsiębiorca nie wypełnił prawidłowo swojego obowiązku poinformowania zgodnie z § 312c ust. 2 pkt 1”.

1) prospekt sprzedaży zawierał jasne informacje dotyczące prawa do odstąpienia od umowy,

2) konsument mógł zapoznać się szczegółowo z prospektem sprzedaży bez obecności przedsiębiorcy, oraz

3) prawo do zwrotu udzielone zostało konsumentowi na piśmie.

[...].”

11. Paragraf 357 BGB, zatytułowany „Skutki prawne odstąpienia i zwrotu”, brzmi:

„1. Do prawa odstąpienia i prawa zwrotu znajdują odpowiednio zastosowanie, w braku innych postanowień, przepisy dotyczące ustawowego odstąpienia. Paragraf 286 ust. 3 stosuje się odpowiednio do zobowiązania do zwrotu zapłaty zgodnie z tym przepisem; określony tam termin rozpoczyna bieg od oświadczenia konsumenta o odstąpieniu albo zwrocie. Bieg terminu rozpoczyna się przy tym w odniesieniu do obowiązku zwrotu konsumenta w momencie złożenia tego oświadczenia, w odniesieniu do obowiązku zwrotu przedsiębiorcy w momencie jego otrzymania.

[...]

3. Konsument, inaczej niż w § 346 ust. 2 zdanie pierwsze pkt 3, musi zapłacić

odszkodowanie za pogorszenie się rzeczy wynikające z używania jej zgodnie z przeznaczeniem, jeśli został najpóźniej w momencie zawarcia umowy poinformowany w formie pisemnej o tym skutku prawnym oraz możliwości uniknięcia go. Nie dotyczy to sytuacji, gdy pogorszenie się rzeczy wynika wyłącznie z wypróbowania rzeczy. Paragraf 346 ust. 3 zdanie pierwsze pkt 3 nie znajduje zastosowania, jeśli konsument został prawidłowo poinformowany o swoim prawie odstąpienia albo w inny sposób powziął o nim wiadomość.

4. Przepisy ustępów poprzedzających określają prawa stron w sposób wyczerpujący”.

12. Paragraf 448 ust. 1 BGB, zatytułowany „Koszty dostarczenia i koszty podobne”, ma następujące brzmienie:

„1. Sprzedawca ponosi koszty wydania rzeczy, a kupujący – koszty odbioru i wysłania jej do miejsca innego niż miejsce wykonania zobowiązania”.

III — Spór przed sądem krajowym, pytanie prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

13. Strona pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym jest spółką specjalizującą się w sprzedaży na odległość. Ogólne warunki sprzedaży stosowane przez tę spółkę przewidują, że konsument ponosi z tytułu dostawy opłatę w ryczałtowej wysokości 4,95 EUR, a dostawca zachowuje tę kwotę w przypadku odstąpienia od umowy.

14. Strona skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym jest organizacją konsumentów utworzoną zgodnie z prawem niemieckim. Wniosła ona przeciwko stronie pozwanej powództwo o zaniechanie naruszeń, domagając się od strony pozwanej zaprzestania obciążania konsumentów kosztami dostarczenia towarów w razie odstąpienia od umowy.

15. Sąd pierwszej instancji uwzględnił żądanie strony skarżącej.

16. Oberlandesgericht Karlsruhe oddalił apelację wniesioną od tego wyroku przez stronę pozwaną.

17. Rozpatrując rewizję, Bundesgerichtshof stwierdził, że zgodnie z prawem niemieckim konsumentowi nie przysługuje roszczenie o zwrot kosztów dostarczenia zamówionych towarów w razie wykonania prawa odstąpienia.

18. Tym niemniej gdyby dyrektywa 97/7 miała być interpretowana w ten sposób, że stoi na przeszkodzie obciążaniu konsumentów kosztami dostarczenia w razie wykonania prawa do odstąpienia, to § 312d ust. 1, § 357 ust. 1 zdanie pierwsze oraz § 346 ust. 1 BGB powinny być, zgodnie z tą dyrektywą, interpretowane w ten sposób, że dostawca obowiązany jest zwrócić konsumentowi koszty dostarczenia towaru.

19. Nawet jeżeli część doktryny niemieckiej podtrzymuje korzystną dla konsumenta interpretację dyrektywy 97/7, sąd krajowy nie jest w stanie rozstrzygnąć z całą pewnością, czy dyrektywa ta powinna być interpretowana w ten sposób.

20. Sąd krajowy wysuwa w tym zakresie kilka argumentów przedstawionych przez autorów dzielących stanowisko przeciwne.

21. Po pierwsze, sformułowanie „z tytułu wykonania swojego prawa odstąpienia od umowy” występujące w wersji francuskiej w art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie i art. 6 ust. 2 zdanie drugie dyrektywy 97/7, zgodnie z którą „konsument nie może ponosić z tytułu wykonywania swojego prawa odstąpienia od umowy żadnych opłat poza bezpośrednimi kosztami zwrotu towarów”, mogłoby sugerować, że te przepisy dotyczą jedynie kosztów spowodowanych przez odstąpienie od umowy, z wyłączeniem kosztów dostarczenia towarów już poniesionych w chwili wykonania prawa odstąpienia od umowy. Pozostałe wersje językowe dyrektywy 97/7 mogą potwierdzać taką interpretację.

22. Po drugie, art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy 97/7 mógłby być interpretowany w ten sposób, że odstąpienie od umowy nie wyklucza możliwości występowania przez przedsiębiorcę z roszczeniami wzajemnymi o zapłatę wartości usług, z których skorzystał konsument, a których z uwagi na ich charakter nie można zwrócić. Uznanie, że dostarczenie towaru stanowi usługę świadczoną przez dostawcę, której wartość konsument ma obowiązek zwrócić w wysokości kosztów wysyłki, a obowiązek przedsiębiorcy zwrotu płatności redukuje się o koszty wysyłki, byłoby zatem zgodne z art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze.

23. Po trzecie, nie jest pewne, czy cel polegający na ochronie konsumentów, znajdujący wyraz w motywie 14 dyrektywy 97/7 wymaga również zwrotu kosztów dostarczenia. Również bowiem przy normalnym zakupie konsument ponosi koszty spowodowane dojazdem do sklepu, pomijając fakt, że udanie się tam zajmuje mu również czas.

24. W tej sytuacji Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy przepisy art. 6 ust. 1 [akapit pierwszy] zdanie drugie i art. 6 ust. 2 dyrektywy 97/7 [...] należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one uregulowaniu krajowemu, na mocy którego konsument może zostać obciążony kosztami dostarczenia towarów również wtedy, gdy odstąpił od umowy?”

25. Zgodnie z art. 23 statutu Trybunału stro- na skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym, rządu niemiecki, hiszpański austriacki i portugalski oraz Komisja Wspólnot

Europejskich przedstawiły uwagi na piśmie. Strony te zostały również wysłuchane w przedmiocie ich żądań na rozprawie w dniu 29 października 2009 r., oprócz rządów hiszpańskiego, austriackiego i portugalskiego, które nie były reprezentowane na rozprawie.

sprzedaży lub świadczenia usług na odległość zorganizowanego przez dostawcę wyłącznie przy użyciu środków porozumiewania się na odległość³.

IV — Analiza

26. Poprzez swoje pytanie sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni postanowień art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie i art. 6 ust. 2 dyrektywy 97/7 należy dokonywać w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie normie krajowej, zgodnie z którą w przypadku skorzystania z prawa odstąpienia od umowy konsument jest obciążony kosztami dostarczenia towaru zakupionego w drodze umowy zawartej na odległość.

27. Tytułem wstępu należy zauważyć, że umowy zawierane na odległość posiadają dwie cechy. Pierwszą istotną cechą charakterystyczną jest brak jednoczesnej obecności obydwu stron umowy – dostawcy i konsumenta – w momencie przygotowania i zawierania umów na odległość. Drugą cechą charakterystyczną jest okoliczność, że czynności te dokonywane są w ramach systemu

28. W tym zakresie warto zauważyć, że aby dyrektywa 97/7 znalazła zastosowanie do umowy, obydwie te cechy charakterystyczne muszą wystąpić w chwili zawarcia umowy⁴. W każdym razie wykonanie takiej umowy, zwłaszcza jeżeli – tak jak w postępowaniu przed sądem krajowym – jest to sprzedaż na odległość, zakłada bezwzględnie konieczność wysyłki towarów do konsumentów. Należałoby mieć to na uwadze przy ocenie, kto ponosi koszty dostarczenia towarów w przypadku odstąpienia od umowy.

29. Aby dokonać tej oceny, należy ustalić, czy koszty dostarczenia towarów wchodzą w zakres pojęcia „koszty” w rozumieniu art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie i art. 6 ust. 2 dyrektywy 97/7. Chodzi zatem o to, czy należy dokonać szerokiej wykładni kosztów,

3 — Zobacz motyw 9, a także art. 2 pkt 1, 4 dyrektywy 97/7.

4 — Zobacz na ten temat L. Bernardeau, *La directive communautaire 97/7 en matière de contrats à distance*, w: *Cahiers de droit européen*, nos 1-2, Bruxelles 2000, s. 122 i nast.

jak to utrzymuje strona skarżąca, rządy hiszpański, austriacki i portugalski, a także Komisja, czy też przeciwnie, wykładni należy dokonywać w sposób ścisły, tak jak twierdzi rząd niemiecki. Odpowiedź na to pytanie powinna być udzielona nie tylko w drodze wykładni literalnej i systemowej przepisów powołanej dyrektywy, ale również poprzez rozważenie jej celów.

30. Przede wszystkim przypomnieć należy, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem konieczność jednolitego stosowania prawa wspólnotowego w normalnych okolicznościach wymaga, by brzmieniu przepisu prawa wspólnotowego, który nie odsyła wyraźnie do legislacji państw członkowskich w celu określenia jego znaczenia i zasięgu, nadać w całej Unii Europejskiej niezależną wykładnię. Wykładni tej dokonywać należy z uwzględnieniem kontekstu przepisu i celu spornej regulacji⁵.

31. Używając pojęcia kosztów, które figuruje w art. 6 ust. 1, 2 dyrektywy 97/7, ustawodawca wspólnotowy nie odsyła do prawa państw

członkowskich. Stwierdzić tymczasem należy, że dyrektywa ta nie zawiera żadnej wyraźnej definicji pojęcia ani kosztów, ani kosztów dostawy⁶.

32. Co do kontekstu omawianych przepisów art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie pierwsze dyrektywy 97/7 przyznaje konsumentowi szerokie i bezwarunkowe prawo odstąpienia, stanowiąc, że konsument może odstąpić od umowy „bez żadnych sankcji i bez konieczności podawania powodu”. Artykuł 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie potwierdza pogląd, zgodnie z którym wykonywanie prawa odstąpienia nie powinno co do zasady wywoływać negatywnych skutków dla konsumenta, i stanowi, że konsument z tytułu wykonywania swego prawa odstąpienia od umowy nie może ponosić żadnych kosztów poza bezpośrednimi kosztami zwrotu towarów. Wyrażenie „żadnych kosztów poza” wprowadza konieczność ścisłej wykładni i powoduje, że wyjątek ten ma charakter szczególny.

33. Jeśli chodzi o art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy 97/7, to w zdaniu pierwszym

5 — Zobacz w szczególności, wyroki: z dnia 18 stycznia 1984 r. w sprawie 327/82 Ekro, Rec. s. 107, pkt 11; z dnia 19 września 2000 r. w sprawie C-287/98 Linster, Rec. s. I-6917, pkt 43.

6 — Pojęcie „koszty dostawy” występuje wyłącznie w art. 4 ust. 1 lit. d) dyrektywy 97/7, który ustanawia prawo konsumenta do otrzymania informacji o tych kosztach przed zawarciem umowy na odległość.

nakłada on na dostawcę obowiązek zwrotu „bez dodatkowych kosztów”, „wpłaconych kwot” w razie odstąpienia konsumenta od umowy. Wprowadzając zasadę „pełnego zwrotu” jakichkolwiek kwot zapłaconych dostawcy przez konsumenta bez możliwości zatrzymania przez dostawcę jakichkolwiek kosztów lub obciążenia nimi konsumenta, potwierdza on wyrażoną już w art. 6 ust. 1 zasadę, zgodnie z którą wykonanie prawa odstąpienia nie może co do zasady powodować dla konsumenta żadnych sankcji lub obciążeń finansowych.

34. Użyte w tym ustępie wyrażenie „wpłacone kwoty” obejmuje zatem nie tylko cenę zakupu towaru lub wynagrodzenie za świadczoną usługę, ale również sumy, z których konsument rozliczył się wobec dostawcy w związku z zawarciem lub wykonaniem umowy na odległość, w tym koszty dostarczenia towaru.

35. Jeśli chodzi o uwagi rządu niemieckiego, w myśl których wyrażenie „wpłacone kwoty” obejmuje wyłącznie cenę towaru lub usługi będącą świadczeniem wzajemnym konsumenta za świadczenie główne dostawcy, należy zauważyć, że w art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy 97/7 termin ten jest użyty

wyraźnie w liczbie mnogiej⁷. Argument, że użyto liczby mnogiej, ponieważ cena towaru może być uiszczona nie tylko w ramach jednej płatności, ale może również zostać rozłożona na kilka rat, nie jest przekonywający, gdyż nie bierze pod uwagę, że nawet jeżeli rat jest kilka, płatności mają taki sam charakter prawny, a pojęcie ceny dotyczy każdej z nich.

36. Wykładnia systemowa tej dyrektywy również przemawia za szerokim ujęciem wyrażenia „wpłacone kwoty”. W tym względzie należy zauważyć, że dyrektywa w kilku przepisach wyraźnie używa pojęcia ceny, między innymi w odniesieniu do obowiązku informacyjnego [art. 4 ust. 1 lit. c)], w ramach wyjątków od prawa odstąpienia (art. 6 ust. 3 tiret drugie) oraz jeśli chodzi o skutki wypowiedzenia umowy na odległość obejmującej umowę kredytową (art. 6 ust. 4 akapit pierwszy tiret pierwsze i drugie). Przeciwnie natomiast, w art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy 97/7 ustawodawca wspólnotowy nie stosuje pojęcia ceny, ale używa wyrażenia bezsprzecznie szerszego „wpłacone kwoty”.

7 — Wersje: niemiecka („geleisteten Zahlungen”), angielska („sums paid”), hiszpańska („sumas abonadas”) i włoska („somme versate”) dyrektywy 97/7 również stosują w tym wyrażeniu liczbę mnogą.

37. Nic nie uzasadnia zatem stanowiska, że zakres wyrażenia „wpłacone kwoty” jest ograniczony do ceny towaru lub usługi, wyłączając tym samym obowiązek zwrotu pozostałych kosztów umownych zapłaconych dostawcy przez konsumenta w związku z umową na odległość.

38. Wykładni art. 6 ust. 2 zdanie drugie dyrektywy 97/7 należy zatem dokonać w świetle tego stwierdzenia oraz zasady „pełnego zwrotu bez dodatkowych kosztów” przewidzianego w art. 6 ust. 2 zdanie pierwsze. To drugie zdanie ustanawia jedyny wyjątek od tej zasady, precyzując, że bezpośrednie koszty zwrotu towarów są „jedynymi kosztami”, które może ponosić konsument z tytułu wykonania prawa odstąpienia.

39. Dodatkowo, użycie wyrażeń „bez dodatkowych kosztów” w pierwszym zdaniu oraz „żadnych opłat poza” w drugim zdaniu również przemawia za szeroką wykładnią pojęcia kosztów, a w związku z powyższym za uznaniem, że celem ustawodawcy wspólnotowego było uregulowanie skutków prawnych i ekonomicznych odstąpienia w zakresie

wszystkich kosztów związanych z zawarciem lub wykonaniem umowy na odległość.

40. Jeśli chodzi o wyrażenie „z tytułu” występujące zarówno w art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie dyrektywy 97/7, jak i w art. 6 ust. 2 zdanie drugie tej dyrektywy, stanowiących, że „konsument nie może ponosić z tytułu wykonywania swojego prawa odstąpienia od umowy żadnych opłat poza bezpośrednimi kosztami zwrotu towarów”, rząd niemiecki utrzymuje, że wyrażenie to odzwierciedla pogląd, zgodnie z którym art. 6 reguluje wyłącznie część ewentualnych kosztów, w szczególności takich, które wykazują związek przyczynowy z wykonaniem prawa odstąpienia. Celem ustawodawcy wspólnotowego nie jest zatem, zdaniem tego rządu, regulowanie wszystkich kosztów wynikających z umowy, ale wyłącznie kosztów wynikających z odstąpienia od niej.

41. W tym względzie należy zauważyć, że istnieje duża rozbieżność pomiędzy różnymi wersjami językowymi tych dwóch zdań. Pomimo że w wersji niemieckiej, angielskiej i francuskiej zostały użyte wyrażenia odzwierciedlające pogląd, że wyrażenie

„z tytułu” zakłada związek przyczynowy⁸, nie zmienia to jednak faktu, że nie zostało ono użyte ani w wersji hiszpańskiej, ani włoskiej odnoszących się wyłącznie do konsumenta, *który wykonuje*⁹ swoje prawo odstąpienia¹⁰.

42. W świetle powyższego należy postępować zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, które wymaga, aby w przypadku rozbieżności pomiędzy wersjami językowymi wykładni danego przepisu wspólnotowego dokonywać zgodnie z ogólną systematyką i celem aktu prawnego, którego element stanowi¹¹.

43. Punktem wyjścia w tym względzie może być motyw 14 dyrektywy 97/7, zgodnie

z którym „ewentualne koszty ponoszone przez konsumenta w przypadku wykonywania przez niego prawa odstąpienia od umowy muszą ograniczać się do bezpośrednich kosztów zwrotu towarów”¹². Znamienna jest okoliczność, że wyrażenie „w przypadku wykonywania przez niego” zostało użyte w tych samych wersjach językowych dyrektywy 97/7, gdzie w art. 6 użyty został termin „z tytułu”. Powołując się na ten sam motyw 14, Trybunał stwierdził w wyroku w sprawie Messner, że art. 6 dyrektywy 97/7, z którego wynika zakaz obciążania konsumenta kosztami innymi niż bezpośrednie koszty zwrotu towarów ma na celu zapewnienie, by gwarantowane przez tę dyrektywę prawo odstąpienia „nie miało jedynie formalnego charakteru”¹³. Brak takiego zakazu mógłby powstrzymać go od skorzystania z tego prawa¹⁴.

44. Jeżeli zatem celem art. 6 oraz dyrektywy 97/7 jest niezniechęcanie konsumenta do

8 — Wersja francuska („en raison de”), angielska („because of”) i niemiecka („infolge”) używają tego samego pojęcia.

9 — Podkreślenie moje.

10 — W wersji hiszpańskiej, ani art. 6 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy 97/7 („El único gasto que podría imputarse al consumidor es el coste directo de la devolución de las mercancías al proveedor”), ani art. 6 ust. 2 zdanie drugie, którego brzmienie różni się lekko od brzmienia art. 6 ust. 1 („Únicamente podrá imputarse al consumidor que ejerza el derecho de rescisión el coste directo de la devolución de las mercancías”), nie zakładają takiego skutku przyczynowego, lecz mówią tylko o konsumencie, *który wykonuje* swoje prawo odstąpienia. Wersja włoska w obydwu ustępach zawiera takie samo zdanie („Le uniche spese eventualmente a carico del consumatore dovute all'esercizio del suo diritto di recesso sono le spese dirette di spedizione dei beni al mittente”) bez nawiązywania do związku przyczynowego.

11 — Zobacz wyrok z dnia 27 października 1977 r. w sprawie 30/77 Bouchereau, Rec. s. 1999, pkt 14.

12 — Pod tym względem porównanie poszczególnych wersji językowych nie wykazuje między nimi różnic. W wersji niemieckiej („müssen die Kosten, die, wenn überhaupt, vom Verbraucher im Fall der Ausübung des Widerrufsrechts getragen werden, auf die unmittelbaren Kosten der Rücksendung der Waren begrenzt werden”), angielskiej („the costs, if any, borne by the consumer when exercising the right of withdrawal must be limited to the direct costs for returning the goods”), hiszpańskiej („los costes en que, en su caso, incurra el consumidor cuando lo ejercite deben limitarse a los costes directos de la devolución de la mercancía”) oraz włoskiej („che è necessario limitare ai costi diretti di spedizione dei beni al mittente gli oneri – qualora ve ne siano – derivanti al consumatore dall'esercizio del diritto di recesso”) motywu 14 nie używa się wyrażenia „z tytułu”, wszystkie tylko nawiązują do wykonania prawa odstąpienia.

13 — Wyrok z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-489/07, dotychczas nie publikowany w Zbiorze, pkt 19.

14 — Ibidem.

wykonywania prawa odstąpienia od umowy, nie ma możliwości interpretowania tej samej dyrektywy w tym znaczeniu, że upoważnia ona państwa członkowskie do przyzwolenia, aby w razie odstąpienia koszty dostarczenia towarów ponosił konsument. Obciążenie takie stanowiłoby bez wątpienia ujemny skutek pieniężny mogący zniechęcić konsumenta do korzystania z przedmiotowego prawa – i to nie tylko w przypadku towaru o małej wartości, gdzie koszty dostawy mogłyby stanowić poważną część wpłaconej przez konsumenta kwoty.

45. Ponadto jak zauważył Trybunał w tym samym ww. wyroku w sprawie Messner, poprzez prawo odstąpienia zapewniające konsumentowi właściwy termin do zastanowienia się, podczas którego może obejrzeć i wypróbować zakupiony produkt, zostaje zrekompensowane niekorzystne położenie konsumenta wynikające z faktu zawarcia umowy na odległość¹⁵.

46. W „klasycznej” umowie sprzedaży konsument: a) ma możliwość zbadania przedmiotu sprzedaży b) podejmuje natychmiast decyzję o zawarciu lub niezawieraniu umowy c) w razie zawarcia umowy konsument może

swobodnie wybrać pomiędzy różnymi opcjami: odebrać we własnym zakresie zakupiony towar, unikając w ten sposób kosztów dostawy lub powierzyć to zadanie wybranej przez siebie firmie, optymalizując koszty. W przypadku umowy na odległość, przeciwnie: a) to dostawca decyduje o warunkach i sposobie dostawy b) zawarcie umowy zależy od możliwości wykonania prawa odstąpienia oraz c) to konsument wybiera sposób zwrotu towaru.

47. W odniesieniu do umów na zawieranych odległość w trosce o zapewnienie jak najlepszej równowagi w rozłożeniu kosztów dyrektywa 97/7 oferuje państwom członkowskim możliwość obciążania konsumentów bezpośrednimi kosztami zwrotu, to jest wybranymi przez nie skutkami pieniężnymi, bowiem jeżeli konsument wybiera szczególnie kosztowny sposób zwrotu pozostający w dysproporcji z wartością towaru, nie byłoby słuszne obciążanie dostawcy kosztami takiego zwrotu, ponieważ nie ma on możliwości wpłynięcia na decyzję konsumenta dotyczącą sposobu takiego zwrotu.

48. Ponoszenie kosztów dostarczenia towaru przez dostawcę w razie odstąpienia wpisuje się w taki sam tok rozumowania dotyczący słusznego rozłożenia kosztów, ponieważ przy

¹⁵ — Punkt 20.

wysłaniu towaru konsumentowi dostawca ma możliwość wyboru sposobu dostarczenia towaru, albo wysyłając go we własnym zakresie, albo powierzając to zadanie firmie specjalizującej się w tej dziedzinie.

49. Obciążenie dostawcy kosztami dostarczenia towaru w razie odstąpienia od umowy przez konsumenta znajduje ponadto wyjaśnienie ekonomiczne. Zazwyczaj bowiem w przypadku umowy zawieranej na odległość dostawca uwalnia się od konieczności prowadzenia sklepu lub punktu handlowego, w związku z powyższym oszczędza na związanych z tym wydatkach. W ten sposób ponoszenie przez dostawcę finansowego ciężaru dostarczenia towaru w razie odstąpienia – co na marginesie nie dotyczy wszystkich zawartych umów – równoważone jest oszczędnościami wynikającym dla dostawcy z braku wydatków związanych z prowadzeniem sklepu.

50. W świetle całości powyższych rozważań równowaga rozłożenia niebezpieczeństwa i ciężarów w przypadku odstąpienia od umowy zawartej na odległość – które umożliwia konsumentowi dyrektywa 97/7 – zostałyby zachwiana, gdyby poza bezpośrednimi kosztami zwrotu, którymi państwa członkowskie mogą obciążyć konsumenta, musiałyby on również ponosić koszty dostarczenia towaru.

51. I odwrotnie, nie można zgodzić się z uwagami rządu niemieckiego, zgodnie z którymi ponoszenie przez dostawcę kosztów dostarczenia towaru w razie odstąpienia stanowiłoby całkowitą zmianę stosunku umownego prowadzącą do niedopuszczalnej ingerencji w stosunki stron.

52. Stanowisko to nie jest przekonywujące, ponieważ nie uwzględnia faktu, że dyrektywa 97/7 reguluje ponoszenie kosztów wyłącznie w przypadku wykonania przez konsumenta prawa odstąpienia. Okoliczność, że w razie odstąpienia dostawca zostaje zobowiązany do zwrotu kosztów dostarczenia towaru zapłaconych przez konsumenta, w żaden sposób nie wpływa na kwestię ponoszenia tych kosztów przy wykonywaniu umowy w dziedzinie, w której pozostawiono swobodę państwom członkowskim i podmiotom gospodarczym.

53. Jednocześnie nie jest przekonywający argument, który rząd niemiecki wysuwa na poparcie swojego twierdzenia, dodając, że po pierwsze, dyrektywa 97/7 umożliwiająca państwom członkowskim obciążenie konsumenta kosztami dostarczenia towaru ma na celu postawienie go w sytuacji odpowiadającej tej, w której znajduje się konsument dokonujący zakupu w sklepie lub butik, ponoszący

koszty dojazdu do sklepu, a po drugie, nie byłoby słuszne obciążenie dostawcy kosztami dostarczenia towaru w przypadku odstąpienia, tak jak nie byłoby słuszne obciążenie sprzedawcy kosztami dojazdu kupującego, który uznając, że towar wystawiony w sklepie nie odpowiada jego oczekiwaniom, podejmuje ostatecznie decyzję o rezygnacji z zakupu.

funkcjonalnym, odpowiadają raczej kosztom dostępu do systemu porozumiewania się na odległość (na przykład koszty założenia łącza internetowego). Dostęp ten ma bowiem również na celu nawiązanie kontaktu pomiędzy dostawcą a konsumentem. Koszty z tym związane ponosi niezaprzeczalnie konsument.

54. Zarówno na podstawie rozważań prawnych, jak i funkcjonalnych, nie można się zgodzić z twierdzeniem o równoważności kosztów dostarczenia towaru i kosztów dojazdu.

55. Z jednej strony podczas gdy z prawnego punktu widzenia koszty dojazdu do sklepu stanowią wydatki związane z przygotowaniem i zawarciem umowy, koszty dostarczenia towaru występują zawsze na etapie wykonania umowy.

56. Z drugiej strony dojazd konsumenta od sklepu ma na celu wejście w kontakt z dostawcą, a koszty, które występują przy dojeździe, ponosi konsument. Z uwagi na te okoliczności, koszty dojazdu, na poziomie

57. Jeśli chodzi o prawne skutki odstąpienia, a w szczególności obowiązek wzajemnego zwrotu, na który powołuje się zarówno sędzia sądu krajowego, jak również rząd niemiecki, zbadać należy możliwość zastosowania w niniejszej sprawie przedstawnego w wyroku w sprawie Schulte¹⁶. W wyroku tym Trybunał orzekł w zakresie obowiązku zwrotu rzeczy w stanie pierwotnym, że dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa¹⁷ nie sprzeciwia się przepisom krajowym, które w przypadku odstąpienia od umowy kredytu hipotecznego przewidują, że konsument zobowiązany jest nie tylko do zwrotu kwoty otrzymanej na podstawie tej umowy, ale dodatkowo do zapłaty na rzecz kredytodawcy odsetek stosowanych na rynku¹⁸.

16 — Wyrok z dnia 25 października 2005 r. w sprawie C-350/03, Zb.Orz. s. I-9215.

17 — Dz.U. L 372, s. 31.

18 — Wyżej wymieniony wyrok w sprawie Schulte, pkt 93.

58. Orzeczenie to nie może znaleźć zastosowania w niniejszej sprawie w zakresie zwrotu kosztów dostawy w wyniku odstąpienia od umowy na odległość z trzech powodów.

59. Po pierwsze, zakres przedmiotowy stosowania dyrektywy 85/577 różni się od zakresu dyrektywy 97/7 mającej zastosowanie w niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę, że te dwie dyrektywy dotyczą dwóch różnych pod względem rodzaju i przedmiotu umów, z których pierwsza jest umową pożyczki, a druga umową sprzedaży na odległość.

60. Po drugie, okoliczności tej sprawy przed sądem krajowym odróżniają ją od ww. wyroku w sprawie Schulte. W sprawie tej chodziło o zwrot korzyści pieniężnych (odsetek), które konsument uzyskał poprzez korzystanie z pewnego kapitału, podczas gdy w naszej sprawie nie chodzi o zwrot takiej korzyści uzyskanej przez konsumenta, lecz wręcz przeciwnie: o zwrot kwot wpłaconych przez konsumenta na rzecz dostawcy.

61. Po trzecie, art. 6 dyrektywy 97/7 stanowi wyraz odmiennego podejścia niż pogląd

o prostym obowiązku zwrotu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 dyrektywy 85/577¹⁹. Uprawniając konsumenta do otrzymania całkowitego i bez dodatkowych kosztów zwrotu kwot wpłaconych dostawcy, to jest przyznając mu prawo wykraczające poza zwykły zwrot rzeczy w stanie pierwotnym, artykuł ten mocniej chroni konsumenta z uwagi na jego niekorzystną sytuację związaną ze specyfiką umowy na odległość.

62. Wreszcie z uwagi zatem na fakt, iż dyrektywa 97/7 jest dyrektywą wprowadzającą minimalną harmonizację, rząd niemiecki utrzymuje, że państwa członkowskie zachowują prawo do regulowania niektórych dziedzin, takich jak skutki odstąpienia.

63. W tym miejscu wspomnieć należy, że dyrektywa 97/7 wymaga obecnie minimum harmonizacji w dziedzinie umów na odległość, co nie zmienia jednak faktu, że jej art. 14 daje państwom członkowskim możliwość przyjęcia lub utrzymania przepisów surowszych

19 — Zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 85/577 „[w]ysłanie przez konsumenta zawiadomienia zwalnia konsumenta z wszelkich zobowiązań wynikających z umowy”.

wyłącznie w celu zapewnienia konsumentowi wyższego poziomu ochrony. Natomiast norma krajowa, która obciąża kupującego kosztami dostarczenia towaru w razie odstąpienia przez niego od umowy, pozbawiając go tym samym prawa do pełnego zwrotu kwot wpłaconych dostawcy, nie może być uznana za przepis mający na celu zapewnienie konsumentowi wyższego poziomu ochrony niż ten, który przewiduje dyrektywa.

temu przeczy fakt, że art. 6 zawiera przepisy dotyczące zwrotu kosztów związanych z umową na odległość, a w związku z tym norma dotycząca ponoszenia kosztów, w tym kosztów dostarczenia towaru, nie może być uznawana za „pozostałe”, nieuregulowane w dyrektywie, warunki lub ustalenia wynikające z wykonywania prawa odstąpienia.

64. Nie jest również przekonywający kolejny argument wysunięty przez rząd niemiecki, zgodnie z którym motyw 14 dyrektywy stanowiący, że „do państw członkowskich należy ustalenie pozostałych warunków lub ustaleń wynikających z wykonywania prawa odstąpienia od umowy”, pozostawia państwom członkowskim swobodę regulowania kwestii ponoszenia kosztów dostawy. Twierdzeniu

65. Moim zdaniem w świetle powyższych rozważań art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie dyrektywy 97/7/WE, jak również art. 6 ust. 2 tej dyrektywy, należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, na mocy którego w związku z umową zawartą na odległość konsument może zostać obciążony kosztami dostarczenia towarów w następstwie wykonania przez niego prawa odstąpienia.

V — Wnioski

66. W świetle całości powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, aby na pytanie prejudycjalne postawione przez Bundesgerichtshof odpowiedział następująco:

Artykuł 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie dyrektywy 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów

w przypadku umów zawieranych na odległość oraz art. 6 ust. 2 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w dziedzinie umów zawieranych na odległość stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, na mocy którego konsument może zostać obciążony kosztami dostarczenia towarów w następstwie wykonania przez niego prawa odstąpienia.